

AZ EU BALTI-TENGERI RÉGIÓRA VONATKOZÓ STRATÉGIÁJA – KILENC ORSZÁG, EGY RÉGIÓ

A Balti-tenger 8000 km-es partvonalának nagy részén nyolc ország osztozik: mindegyiknek megvannak a maga prioritásai és érdekei, gazdasági kényszerűségei és politikai aggályai. Tengeri kereskedelmi főútvonal, és gyakran sajnós személtlerakó is – a Baltikumban közel százmillió ember él.

A terület javítására irányuló éveken át tartó együttműködés ellenére azonban a tenger állapota folyamatosan romlik: az Európai Unió ezért felkérte a Bizottságot, dolgozzon ki stratégiát a régió biztatóbb jövőjének biztosítására.

„Úttörő” stratégia

Ez év májusában volt öt éve, hogy Lengyelország, Észtország, Lettország és Litvánia csatlakozott az Európai Unióhoz. Csatlakozásuk egyúttal azt is jelenti, hogy a közös örökség mellett a kilenc balti országból immár nyolcban érvényesül az áruk és szolgáltatások szabad áramlása, és a jelentős közös örökségen túl osztoznak a vízműködésre vonatkozó közös jogszabályokon is. A fizikai és kulturális közelség teszi a Baltikumot különösen alkalmassá az „úttörő stratégia” megvalósítására, amely így egy egész makrorégiót ölel fel, és egyúttal az Európai Unió integrált tengerpolitikájának regionális szintű végrehajtása felé tett fontos kezdeti lépésnek is tekinthető.

A stratégia négy alapvető célkitűzése Európa e részén a környezeti fenntarthatóság biztosítása, a terület felvirágoztatása, annak elérhetővé és vonzóvá, valamint biztonságossá tétele.

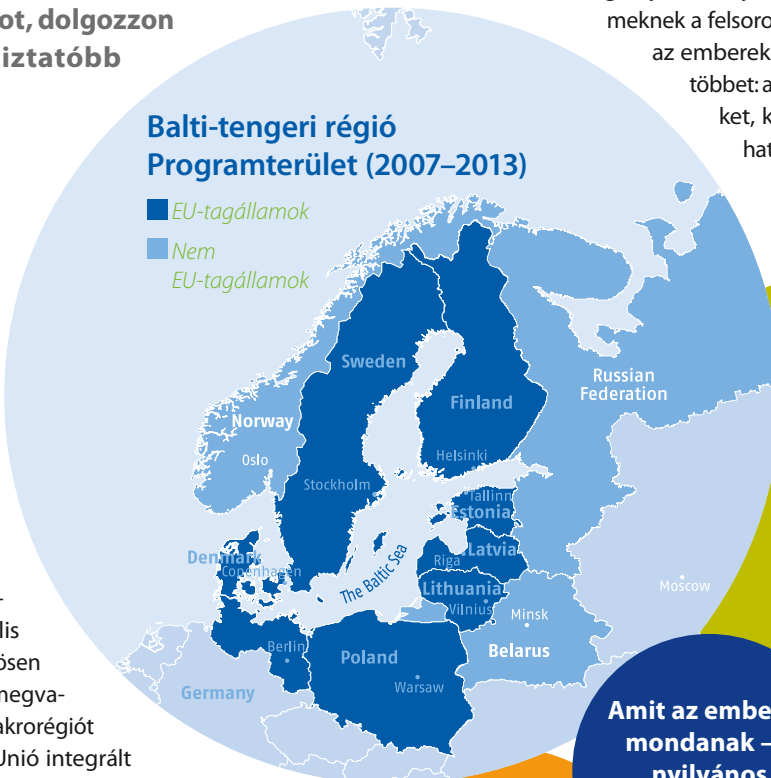
A stratégiát június 10-én fogadta el a Bizottság, éles vitákat és egyeztetéseket követően, amelyeken több mint száz közreműködő vett részt. Az egy-egy nagyszabású konferenciával megnyitott, illetve bezárt egyeztetési időszak 2008. szeptember 30-tól 2009. február 6-ig tartott. E két esemény között négy nyitott munkaértekezlet került megrendezésre, amely a stratégia négy fő célkitűzése köré szerveződött. Ezzel egy időben a Bizottság nyílt konzultációt szervezett, mindenkinek megadva a lehetőséget arra, hogy kifejtse a véleményét, bárhol legyen is. A Hamburgi Ifjúsági Konferencia fiataljaitól kezdve a Világszintű

Környezeti Alapig mindenkinek módot biztosítottak arra, hogy hangot adhasson véleményének.

Az eredmény? Világosan látszik, hogy minden résztvevő szerint sürgető igény mutatkozik egy stratégia kidolgozására, hiszen a régió problémái túlságosan nyilvánvalók ahhoz, hogy szemet lehetne hunyni felettük. A jelenleg is számos területen és számos országban futó kezdeményezések és politikák jók, de nem elég következetesek, így nem is lehetnek kellőképpen hatékonyak. A másik világos üzenet az, hogy a stratégiának nem elméletinek, hanem gyakorlatilag is alkalmazhatónak kell lennie – az üres beszéd a múlté, a balti-tengeri régióban immár valódi cselekvésre van szükség. Ez jutott kifejezésre azoknak az elemeknek a felsorolásában, amelyeket az emberek nem akarnak látni többet: azaz üres kijelentéseket, konkrét teendők és határidők nélkül.

Balti-tengeri régió Programterület (2007–2013)

■ EU-tagállamok
■ Nem EU-tagállamok

„Engedjük, hogy a balti-tengeri stratégia megmutassa a világnak, hogy a közös munka lehet eredményes, és a Balti-tengert meg lehet menteni.”
Alm Anders

Amit az emberek mondanak – a nyilvános konzultáció válaszai

„Az EU balti-tengeri stratégiájának szüksége lesz egy, az irányításért és koordinálásért felelős testületre. Erre – kapacitásait és személyzetét tekintve – a Bizottság alkalmas lehet.”
Tobias Etzold

„A balti-tengeri régió fontos része közös környezetünknek. Mindenkinek hozzá kell járulnia a balti-tengeri régió jólétéhez. Mindannyian részesei lehetünk a stratégiának annak érdekében, hogy helyreállítsuk és megmentsük ezt a csodálatos tengert.”
Börje Hagman

A stratégia elindítása

A tagállamok 2007 decemberében felkérték a Bizottságot, hogy a Regionális Politikai Főigazgatóság irányításával készítse elő a balti-tengeri régióra vonatkozó stratégiát. Ez – egyebek mellett – a balti-tengeri régió sürgető környezeti kihívásaival való szembenézést segítené. A Bizottság június 10-én fogadta el a stratégiát, egy közleménnyel és egy cselekvési tervvel együtt. A következő lépésben mindez vitára és megállapodásra a Parlament és a Tanács elé fog kerülni.

Mindenkinek valami

A stratégia négy alapvető célkitűzését úgy határozták meg, hogy a lehető legtöbb szempontot vegye figyelembe. A Bizottság úgy döntött, hogy a szelektív helyett a strukturált megközelítést választja, egy prioritásokból, folyamatos cselekvésből, valamint olyan projektekből álló keretrendszerrel hozott létre, amelyek teljesítésére határidőt állapítottak meg. Ezáltal olyan módszertant sikerült létrehozni, amely változatlanul érvényes marad, miközben az egyéni célok és az azok elérésére szolgáló eszközök a régió egészének fejlődésével folyamatosan változnak és alkalmazkodnak az adott helyzethez.

Mindez nemcsak azt jelenti, hogy a stratégia a régió újfajta megközelítését teszi lehetővé az elkövetkező években, de minden résztvevő ország – így Svédország, Finnország, Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Németország és Dánia – számára is lehetőséget nyújt arra, hogy a stratégián belül elismertesse saját prioritásait. Nem tesz magáévá minden prioritást minden szereplő, de minden szereplőnek van prioritása, amit keresztül kíván vinni.

A stratégia az együttműködés külső szempontjainak vonatkozásában elsődlegesen az EU, Oroszország, Norvégia és Izland közös politikájának, az északi dimenzió kereteinek használatát javasolja azzal, hogy szükség esetén egyéb csatornák (mint például a Balti Államok Tanácsa) is alkalmazhatók. Oroszország és más szomszédos államok kifejezésre juttatták, hogy kedvezően fogadják az EU tájékoztatásuk érdekében tett erőfeszítéseit, és az Unió is szívesen működik együtt velük minden olyan ügyben, amelyben érdekeik azonosak.

A stratégia e szakaszában nem igényel további finanszírozást – sokkal inkább a területen élő és működő rengeteg ember és szervezet koordinálásának kérdése, hogy a lehető legnagyobb mértékben hasznosuljanak a már működő nemzeti és uniós politikák. Az inkább gyakorlati, semmint idealista jellegű stratégia a régió számos mindennapi kérdését érinti. Az új projektek hozzájárulnak majd többek között a tenger jelentős mértékű szennyezettségének csökkentéséhez, a közlekedési rendszerek és az

energiahálózatok fejlesztéséhez, valamint a tengert és a szárazföldeket fenyegető legnagyobb veszélyforrások elleni védekezés megerősítéséhez.

Mondani könnyű, de hol kellene kezdeni?

A gyakorlatban a stratégia már létező, de sokszor nem kellően integrált intézkedésekre épülő új javaslatok formájában kezdi meg működését, amelyek lehetővé teszik a legfőbb kihívások kezelését és a lehetőségek kihasználását. Íme néhány ötlet:

••• FENNTARTHATÓ KÖRNYEZET

A mindössze 58 méteres átlagmélységgel rendelkező Balti-tenger vízminősége és biológiai sokszínűsége folyamatosan romlik a mezőgazdaság, az ipar és a háztartások túlzott nitrát- és foszfát kibocsátása miatt. Ezek a tengerbe ömlő anyagok túlzott eutrofizációt idéznek elő. A túlalgásodás a tenger egyre nagyobb területeit változtatja bűzölgő zöld nyálkává, ami a vízben oxigénhiányt és így a fertőzött területen élő számos faj pusztulását okozza. A víz teljes átalakulásához több mint 30 évre van szükség, így a víz szennyeződése különösen nagy probléma.

A stratégia részét képező egyes ötletek a régióban már működő, a mosószeres foszfátmentesítésére irányuló fellépésekre építkeznek. Ha a mosószeresből eltávolítanák az összes foszfátot, ebből az anyagból egynegyedével kevesebb kerülne a Balti-tengerbe, ami már jelentősen csökkentené az algásodást.

Szükség volna egy, a Balti-tenger partján fekvő országok környezetvédelmi és mezőgazdasági kérdésekben jártas szakértő tanácsadóiból álló hivatalos hálózatra is, amely ösztönözné – a termelékenység fenntartása, sőt akár növelése mellett – a műtrágya felesleges használatának minimalizálását célzó legjobb gyakorlatok alkalmazását.

Bár a stratégiának önálló finanszírozása nincs, 2007 és 2013 között a Baltikum a Regionális Politika, valamint az EU egyéb támogatásai révén az alábbi forrásokból részesül:

- **A Baltikum környezeti fenntarthatóságára:** összesen 9,8 milliárd eurót irányoztak elő, ebből 3,1 milliárd eurót szennyvízkezelésre.
- **A Baltikum versenyképességének javítására:** összesen 6,7 milliárd eurót irányoztak elő, ebből 2,4 milliárd eurót a kis- és középvállalkozások fejlesztésére.
- **A Baltikum elérhetőségének fejlesztésére:** összesen 27,1 milliárd eurót irányoztak elő, ebből 1,4 milliárd eurót az információs társadalomra, 23,1 milliárd eurót a közlekedésre és 2,6 milliárd eurót az energiahálózatokra.
- **A Baltikum kockázatmegelőzés általi biztonságosabbá tételére:** összesen 697 millió eurót irányoztak elő.

••• A FEJLŐDÉS ELŐSEGÍTÉSE

A régió legfőbb gyengesége a belső versenyképesség hiánya. A régió egyes országaiban nem elég nagy a piac ahhoz, hogy ösztönözze a szükséges versenyt. Az egyetlen megoldás a régió szorosabb integrációja lehet. Egy 2005. évi felmérés szerint egy átlagos nemzetközi kereskedelmi ügylet a becslések szerint mintegy 30 résztvevőt, 40 eredeti dokumentumot és 360 másolatot von magával.

A szolgáltatási irányelv rögzíti, hogy az Unió belül a szolgáltatások terén tényleges egységes piacot kell megvalósítani a bürokrácia csökkentése és annak elősegítése révén, hogy az emberek könnyebben alapíthassanak más országban vállalkozást, vagy egyszerűbben költözhessenek egy másik tagállamba. Az irányelv alkalmazása azonban a balti régióban egyenetlen és kevésbé összehangolt. A stratégia fellépéseket tartalmaz az irányelv hatékonyabb alkalmazására vonatkozóan, ami a kereskedelem fellendítését, valamint a kis- és középvállalkozások lehetőségeinek kiszélesítését eredményezi.

A jövő vállalkozóinak segítése érdekében az elérhető oktatási szolgáltatásokat is fejleszteni kell, ezért a stratégia javasolja a főiskolák és egyetemek szövetségének (Ivy League, azaz Borostyánliga) létrehozását. Ezáltal a különféle oktatási központok azonos témával foglalkozó részlegei közelebb kerülnének egymáshoz, és emelkedne a színvonal. Szintén hangsúlyos annak elősegítése, hogy tanulás vagy tanítás céljából az emberek a régióon belül szabadon mozoghassanak.

••• A RÉGIÓ ELÉRHETŐBBÉ ÉS VONZÓBBÁ TÉTELE

Az Unió keleti és északi része továbbra is túlságosan elszigetelt, azonban egyre hangsúlyosabban ez a térség jelenti a kaput Ázsia felé. Finnország északi része, Svédország és a balti államok Európa legkevesebb elérhető részei. Az energiaellátás és a biztonság is fontos szempont, a régióknak kevés a saját forrása, így behozatalra szorul, amit viszont a nem megfelelő összeköttetések miatt nem képes biztonságosan megtenni.

Ha valaki Varsóból Tallinnba szeretne utazni, minden valószínűség szerint a légitársaságot választja. A 36 órás vonatút biztosan nem vonzó senkinek, ha kevés a vesztegetni való ideje. A környezetbarát közlekedési eszközök iránti igény megjelenésével a vonatközlekedést valódi alternatívává kell emelni, így a stratégia javaslata szerint 2013-ra a Baltica járat a Varsó–Tallin viszonylaton 120 km/h sebességgel közlekedik majd.

Az energiaügy kulcskérdése a régióknak, és különösen fontos ahhoz, hogy az vonzó élettérrel váljon. A stratégia ezen a téren is a már meglévő intézkedéseket mozdítja elő, gyakorlati és

közvetlen módon. A Balti Összekapcsolási Terv és svéd–litván magasfeszültségű összeköttetés támogatása révén a stratégia a balti államok és a tágabb régió energiahálózatai összekapcsolásának tökéletesítését segíti elő. A támogatás pedig nem csak üres beszéd. Az EU 500 millió eurót ruház be a régió gáz- és elektromos infrastruktúrájába.

••• A BIZTONSÁG A LEGFONTOSABB FELADAT

Mivel a hajóforgalom egyre növekszik és a hatalmas olajszállító tankerhajók számára a tenger főútvonalává vált, a balesetveszély több mint valós. 2000 és 2007 között a Baltikumra irányuló tengeri olajszállítás több mint a duplájára nőtt, és elérte a 171 tonnát. A nehéz téli körülmények közötti hajózás tovább növeli a kockázatokat, mivel a hajók gyakran nem kellően felkészültek a jég ellen. A szervezett bűnözés szintén csökkenti a régió biztonságát. A térség földrajzi helyzetéből adódóan a baltikumi bűnözés sajátosságait tovább súlyosbítja a gazdasági és szociális egyenlőtlenség.

A hosszú külső határok miatt a régióknak koherens határátlépési szabályozásra van szüksége, hogy az ember-, drog- és fegyverkereskedelem felszámolható legyen. Hasznos lenne a határőrségek közötti kommunikációs rendszer, valamint a tengeri bűnüldözési együttműködés alkalmazása. A stratégia cselekvési terve a bűnüldözés már létező szervezetek integrálása és hatékonyabb együttműködése általi koordinálását javasolja. Ez különösen a következő területek esetén indokolt: bűnüldözés, mobil járőrszolgálat, nyomozócsoportok, hírszerző egységek, a szolgáltatók közötti felszerelés cseréje, valamint a technológiák fejlesztése, beszerzése és alkalmazása területén történő fokozott együttműködés.

A tengeri kockázatok kapcsán a cselekvési terv egyebek mellett javasolja egy integrált, minden tengeri tevékenységre – így különösen a tengerészeti biztonságra, a tengeri környezet megóvására, a halászati ellenőrzésre, a vámokra, a határőrizetre és a bűnüldözésre – kiterjedő ellenőrző és felügyeleti rendszer kiépítését.

Mi teszi a Baltikumot olyan különlegessé?

A tenger ökoszisztémája egyedi – az év akár felében jégbe zárt északi részeken található víz majdnem teljesen édesvíz. Ahol az Északi-tenger a Baltikummal találkozik a dán szorosoknál, a víz sós. Ez az erős kontraszt egészen sajátos ökoszisztémát teremt, amelyben a fajok igen jól alkalmazkodnak a változó sótartalomhoz, így az ottani túlélésre csak bizonyos élőlények képesek. Egy ilyen kényes egyensúly különösen sebezhetővé teszi az ökoszisztémát a fizikai vagy kémiai összetételét, vagy akár a tápláléklánc szerkezetét érintő változásokkal szemben.

A Balti-tenger vízgyűjtő területe közel négyszer nagyobb magánál a tengernél. Ennek mintegy 20%-át mezőgazdasági célokra és legelőként hasznosítják, egyes területek pedig sűrűn lakottak, így az elfolyó víz és a szennyvíz kezelése nagymértékben hozzájárul az algásodáshoz.

A tenger partján fekvő országok mindig is kereskedelmi partnerek voltak. A kora középkorban a vikingek építették ki erre kereskedelmi birodalmukat a térségben található rengeteg szőrme, borostyán, fa és fakátrány miatt. A 13. és 17. század között az Észak-Európa legerősebb gazdasági tényezőjévé váló Hanza-szövetség tette magáévá a Baltikum területét és használta annak tengeri útvonalait.

Ez az immár ezeréves közös örökség szolgál alapul egy új stratégia kiépítésére, amely biztosítani fogja a Baltikum számára, hogy Európa sikertörténetévé váljon, és jövője ugyanolyan virágzó és dinamikus lehessen, mint a múltja.

